

# विजयदुर्ग

विजयदुर्ग किंवा घेरिया हा भारताच्या महाराष्ट्र राज्यातील एक किल्ला आहे.

विजयदुर्ग हा सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात असलेला एक जलदुर्ग आहे. हा किल्ला मुंबईच्या दक्षिणेस सुमारे २२५ किलोमीटरवर व गोव्याच्या उत्तरेस १५० किलोमीटरवर आहे. सुमारे १७ एकर जागेत हा किल्ला पसरला आहे. या किल्ल्यास तीन तटबंदी आहेत. त्यास चिलखती तटबंदी असे म्हणतात. याच्या तीन बाजू पाण्याने घेरलेल्या आहेत. या किल्ल्यात दोन भुयारी मार्ग आहेत. एक किल्ल्याच्या पूर्वेकडे तर दुसरा पश्चिमेकडे. कान्होजी आंग्रे व तुळोजी आंग्रे हे एकेकाळी या किल्ल्याचे किल्लेदार होते.

विजयदुर्ग हा किल्ला ११ व्या शतकाच्या अखेरीस शिलाहार घराण्यातील राजा भोजने बांधला. छत्रपती शिवाजी महाराजांनी १६५३ मध्ये विजयदुर्ग किल्ला जिंकला. १६५३ ते १८१८ पर्यंत या किल्ल्यावर मराठी अंमल होता. त्यानंतर हा किल्ला इंग्रजांनी ताब्यात घेतला.

विजयदुर्गला पूर्वेकडील जिब्राल्टर असेही म्हणत कारण हा एक अजिंक्य किल्ला होता. ४० किलोमीटर लांब असलेली वाघो-टन खाडी हे या किल्ल्याचे बलस्थान आहे. कारण मोठी जहाजे खाडीच्या उथळ पाण्यात येऊ शकत नसत आणि मराठी आर-मारातील छोटी जहाजे या खाडीत नांगरून ठेवली जात, पण ती समुद्रावरून दिसत नसत.

## 3 संदर्भ आणि नोंदी

- [1] सिंधुदुर्ग डिस्ट्रिक्ट, इन्व्हेन्टरी ऑफ मॉन्युमेन्ट्स. आर्किओलॉ-जिकल सर्व्हे ऑफ इंडिया, मुंबई सर्कल. (इंग्रजी मजकूर)

## 1 विजयदुर्ग आणि हेलियम

हेलियम वायूचा शोध विजयदुर्ग किल्ल्यावर लागला. १८ ऑगस्ट १८६८ रोजी सूर्यग्रहण होते. ते पाहण्यासाठी सर नॉर्मन लॉकि-यर या खगोल शास्त्रज्ञाने ग्रहण पाहण्यासाठी किल्ल्यावरील एका ओट्यावर दुर्बीण लावली, आणि त्यांच्या निरीक्षणांतून सूर्यावरील हेलियम वायूचा शोध लागला. किल्ल्यावरील या ओट्याला साहेबाचा ओटा म्हणतात. या दिवसाची आठवण म्हणून १८ ऑगस्ट हा जागतिक हेलियम दिवस म्हणून साजरा जातो.

## 2 राष्ट्रीय संरक्षित स्मारक

या किल्ल्याला महाराष्ट्रातील राष्ट्रीय संरक्षित स्मारक म्हणून दिनांक १३ डिसेंबर, इ.स. १९१६ या दिवशी घोषित करण्यात आलेले आहे.<sup>[1]</sup>

## 4 Text and image sources, contributors, and licenses

### 4.1 Text

- **विजयदुर्ग** स्रोत: <https://mr.wikipedia.org/wiki/%E0%A4%B5%E0%A4%BF%E0%A4%9C%E0%A4%AF%E0%A4%A6%E0%A5%81%E0%A4%B0%E0%A5%8D%E0%A4%97?oldid=1350008> योगदानकर्ते: Sankalpdravid, Robbot, अभय नातू, Priya v p, ज, MarathiBot, हरकाम्या, Misslinius, V.narsikar, EmausBot, Sachinvenga, संतोष दहिवळ, सांगकाम्या संतोष, Vivekpkale, SantoshBot आणि अनामिक 1

### 4.2 Images

- **चित्र:Bastions\_of\_vijaydurg.jpg** स्रोत: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9f/Bastions\\_of\\_vijaydurg.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9f/Bastions_of_vijaydurg.jpg) परवाना: CC BY 2.0 योगदानकर्ते: originally posted to Flickr as The bastions of Vijaydurg मुळ कलाकार: Ravi Vaidyanathan
- **चित्र:Flag\_of\_the\_Maratha\_Empire.svg** स्रोत: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4c/Flag\\_of\\_the\\_Maratha\\_Empire.svg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4c/Flag_of_the_Maratha_Empire.svg) परवाना: Public domain योगदानकर्ते: DarkEvil. मुळ कलाकार: DarkEvil
- **चित्र:Shivaji\_British\_Museum.jpg** स्रोत: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ea/Shivaji\\_British\\_Museum.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ea/Shivaji_British_Museum.jpg) परवाना: Public domain योगदानकर्ते: British Library मुळ कलाकार: Unknown
- **चित्र:Shivaji\_Maharaj\_Rajmudra\_1.jpeg** स्रोत: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/mr/3/38/Shivaji\\_Maharaj\\_Rajmudra\\_1.jpeg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/mr/3/38/Shivaji_Maharaj_Rajmudra_1.jpeg) परवाना: ? योगदानकर्ते: ? मुळ कलाकार: ?

### 4.3 Content license

- Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0